

بررسی نقش میانجی نگرش به هزینه‌نگاری و خودکنترلی در رابطه بین

پای‌بندی مذهبی و میل به هزینه‌نگاری اینترنتی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۶/۲۵ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۹/۳۰

آرزو خالقیان^۱، ایلناز سجادیان^{۲*}، مریم فاتحی زاده^۳، غلامرضا منشی^۴

چکیده

مقدمه: تأثیرات منفی گسترده هزینه‌نگاری اینترنتی به عنوان یک معضل در حال رشد در دنیای امروز، پرسش‌های زیادی درباره عوامل مؤثر در گرایش به آن ایجاد کرده است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی نگرش به هزینه‌نگاری و خودکنترلی در رابطه بین پای‌بندی مذهبی و میل به هزینه‌نگاری اینترنتی بود.

روش: روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی مردان متأهل ساکن شهر اصفهان بود که پس از اطلاع‌رسانی از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی و تعدادی از دانشگاه‌های شهر اصفهان ۱۲۳ نفر به طور داوطلبانه از طریق پاسخگویی به پرسشنامه‌های بارگذاری شده در یک سایت اینترنتی در پژوهش شرکت کردند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه میل به هزینه‌نگاری (کراس و روزنبرگ، ۲۰۱۴)، مقیاس خودکنترلی (تانجی و همکاران، ۲۰۰۴)، پرسشنامه پابندی مذهبی (ورثینگتون و همکاران، ۲۰۰۳) و پرسشنامه نگرش به هزینه‌نگاری (استیلن، ۲۰۱۱) بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از روش کم‌ترین مربعات جزئی به وسیله نرم‌افزار Warp-PLS استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که پای‌بندی مذهبی هم به طور مستقیم ($\beta = -0.25$ و $P < 0.01$) و هم غیر مستقیم وبا میانجی‌گری نگرش به هزینه‌نگاری ($\beta = -0.31$ و $P < 0.01$) و خودکنترلی ($\beta = -0.18$ و $P < 0.01$) قادر به پیش‌بینی میل به هزینه‌نگاری اینترنتی در مردان متأهل است. **نتیجه‌گیری:** براساس این یافته‌ها پای‌بندی مذهبی، نگرش به هزینه‌نگاری و خودکنترلی نقش تعیین‌کننده‌ای در پیش‌بینی میل به هزینه‌نگاری اینترنتی داشته و می‌توانند به‌عنوان عوامل محافظت‌کننده در برابر آن عمل کنند. بنابراین متخصصان سلامت جامعه می‌توانند از آموزه‌های مذهبی و راهبردهای خودکنترلی در تدوین برنامه‌های پیشگیرانه و درمانی در زمینه‌ی مقابله با هزینه‌نگاری اینترنتی استفاده نمایند.

کلمات کلیدی: میل به هزینه‌نگاری، هزینه‌نگاری اینترنتی، پای‌بندی مذهبی، نگرش به هزینه‌نگاری، خودکنترلی.

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

* نویسنده مسئول: Email: i.sajjadian@khuif.ac.ir

۳. دانشیار گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۴. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

The Study of mediating role of attitude toward pornography and self-control in the relationship between religious commitment and tendency to internet pornography

Arezoo Kaleghian¹

Ilnaz Sajjadian^{2*}

Maryam Fatehizade³

Gholamreza Manshaee⁴

Abstract

Introduction: The widespread negative effects of internet pornography as a growing issue in today's world, has raised many questions about the factors influencing the tendency to it. The aim of the current study was to investigate the mediating role of attitude toward pornography and self-control in the relationship between religious commitment and tendency to internet pornography.

Method: The study was a descriptive-correlation study. The statistical population consisted of all married men in Isfahan city. After informing via virtual social networks and a number of universities in Isfahan 123 married men voluntarily participated in the study by answering the questionnaire uploaded on a website. The used questionnaire were: The Pornography Craving Questionnaire (PCQ- Kraus & Rosenberg, 2014), Attitude toward pornography scale (Steelman, 2011), Religious Commitment Inventory (RCI-10- Worthington, et al, 2003) and Self Control Scale (SCS-Tangney, et al, 2004). For data analysis, structural equation modeling method with partial least squares (PLS) by the Warp-PLS software was used.

Results: The results indicated that religious commitment both directly ($\beta = -0/25$, $P < 0/01$) and indirectly by the mediating role of attitude toward pornography ($\beta = -0/31$, $P < 0/01$) and self-control ($\beta = -0/80$, $P < 0/01$) is able to predict tendency to internet pornography in married men.

Conclusion: Based on the findings religious commitment, attitude toward pornography and self-control have detrimental roles in predicting tendency to internet pornography, and thus could function as protective factors against it. Thus, social health professionals can use religious teachings and self-control strategies in developing preventive and therapeutic programs for overcoming internet pornography in society.

Keywords: Tendency to pornography, Internet pornography, Religious commitment, Attitude toward pornography, Self control.

1. PhD Student in Counseling, Faculty of Education and Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

2. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Education and Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

*Corresponding Author: isajjadian@khuif.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Iran.

4. Associate professor, Department of Psychology, Faculty of Education and Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

مقدمه

امروزه در بسیاری از کشورها استفاده از اینترنت به عنوان یک بخش جدایی ناپذیر از زندگی روزانه‌ی مردم و ابزاری حیاتی برای فعالیت‌های مختلف به حساب می‌آید. با این وجود، دسترسی گسترده به اینترنت پرسرعت و نسبتاً ارزان در هرزمان و مکان منجر به شیوع مشکلات جدی فردی و اجتماعی مانند افزایش اعتیاد به اینترنت، نقض حریم خصوصی کاربران، سهولت دسترسی به محتوای غیراخلاقی و مستهجن و شیوع گسترده صنعت هرزه‌نگاری اینترنتی^۱ در بیشتر جوامع شده است (شکرافشان، عسکری زاده و باقری، ۱۳۹۶؛ کوپراسمیت^۲، ۲۰۰۶). هرزه‌نگاری به‌عنوان رسانه‌ای برای افزایش برانگیختگی جنسی تعریف می‌شود که معمولاً شامل تصاویر برهنگی و نمایش بی‌پرده رفتارهای جنسی است (مالاموث^۳، ۲۰۰۱). بسیاری از محققان، هرزه‌نگاری اینترنتی را به‌عنوان خطری بالقوه برای سلامت و بهزیستی فردی و اجتماعی معرفی کرده‌اند. درواقع، هرزه‌نگاری به دلایل اخلاقی، شخصی، ارتباطی و اجتماعی می‌تواند مشکل‌آفرین باشد. پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که تماشای هرزه‌نگاری با انحراف‌های جنسی، رفتارهای جنسی پرخطر، استمنای مزمن، افسردگی، کناره‌گیری اجتماعی و افزایش احتمال سوء‌مصرف مواد و الکل رابطه دارد (رایت، توکاناگا، کراوس و کلان^۴، ۲۰۱۷؛ سیمانسکی و استیوارت-ریچاردسون^۵، ۲۰۱۴). همچنین تماشای مکرر این قبیل تصاویر و محتواها منجر به بروز تغییراتی اساسی در نوع نگرش، باورها، رفتارها، انتظارات و خواسته‌های افراد به ویژه در حوزه روابط زناشویی می‌شود (موسوی، عاطفی کرجوندانی، رضائی و پرتو، ۱۳۹۶). در پژوهش‌های انجام گرفته نیز رابطه بین تماشای هرزه‌نگاری با خشونت علیه زنان، شیء‌انگاری زنان، پریشانی زناشویی و رضایت جنسی پایین مورد تأیید قرار گرفته است (میلان، رایت و استالهورف^۶، ۲۰۱۹؛ پری^۷، ۲۰۱۹).

با توجه به تأثیرات ویران‌کننده فردی و اجتماعی هرزه‌نگاری، بررسی مکانیسم‌های بالقوه‌ای که ممکن است در میل به هرزه‌نگاری سهیم باشند و به ویژه شناسایی و درک بهتر عوامل محافظت‌کننده در برابر آن حائز اهمیت است. ازبین عوامل فردی و اجتماعی متعددی که تاکنون دراین رابطه مورد بررسی قرار گرفته‌اند، مذهب همواره به‌عنوان یک عامل محافظت‌کننده بالقوه برعلیه هرزه‌نگاری در نظر گرفته شده است. آموزه‌های مذهبی اغلب بر ماهیت اعتیادآور و خطرناک هرزه‌نگاری، انحطاط اخلاقی ناشی از هرزه‌نگاری و تأثیرات منفی آن بر بهزیستی مذهبی و معنوی تأکید نموده‌اند (دیسکرول^۸، ۲۰۰۹). در آموزه‌های اسلامی نیز هرزه‌نگاری و نمایش تصاویر

1. Internet pornography
2. Coopersmith
3. Malamuth
4. Wright, Tokunaga, Kraus & Klann
5. Szymanski & Stewart-Richardson
6. Milas, Wright & Štulhofer
7. Perry
8. Driscoll

مستهجن به عنوان یکی از مصادیق اشاعه فحشا و منکرات و زمینه‌ساز گرفتار شدن در گناه و فساد تحریم شده است (بای و پورقهرمانی، ۱۳۸۸). از منابع اسلامی این طور استنباط می‌شود که دلیل اصلی منع هرزه‌نگاری، دلیل اخلاقی لزوم عفت و حیا و نیز پیامدهای منفی هرزه‌نگاری به ویژه افزایش میل به خیانت زناشویی، از بین رفتن حرمت جنسی محارم، احساس گناه مداوم و مغایرت با اصول تربیت جنسی اسلامی مانند عفت و پاکدامنی و ضابطه مندی غریزه جنسی است. تربیت اسلامی مبتنی بر پرورش عاقلانه و تعدیل و جهت دهی غریزه جنسی است. درحالی‌که هرزه‌نگاری باعث برانگیختن نابه جای نیاز جنسی می‌شود (فیاض و بختیاروند، ۱۳۹۷). به علاوه، اسلام دستورات مؤکدی در زمینه پرهیز از رفتارهای مرتبط با هرزه‌نگاری مانند نگاه‌های هوس‌آلود و شهوانی به نامحرم، درخیال آوردن و فکرکردن به مسائل شهوت‌انگیز و خودارضایی دارد (کلینی، ۱۴۱۳ق، ج ۵، ص ۵۵۹؛ حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۲۰، ص ۳۵۲؛ محمدی ری شهری، ۱۳۷۷، ص ۲۲۲). قرآن نیز تنها راه صحیح و مشروع ارضای غریزه جنسی را آمیزش جنسی با همسران (و کنیزان) اعلام کرده و کسانی که غیر از راه مشروع اقدام به ارضای غریزه جنسی خود کنند را "متجاوز" خوانده است (سوره مؤمنون، آیات ۵-۷). بنابراین در اسلام هرگونه تحریک جنسی جز از طریق همسر ممنوع شمرده می‌شود.

در زمینه تأثیر مذهبی بودن بر کاهش میل به هرزه‌نگاری، چندین مطالعه پیمایشی در جوامع مسیحی نشان داده‌اند که حضور منظم در کلیسا احتمال تماشای کمتر هرزه‌نگاری را پیش بینی می‌کند (دوران و پرایس^۱، ۲۰۱۴) و به‌طور کلی هرزه‌نگاری در جوامع مذهبی در مقایسه با جوامع غیرمذهبی کم‌تر است (پری و وایتهد^۲، ۲۰۱۸؛ پری، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۵؛ گرابس، اکسلاین، پارگمنت، هوک و کارلیسل^۳، ۲۰۱۵؛ هاردی، استیلمن، کوین، و ریدگ^۴، ۲۰۱۳). با توجه به این که در جوامع مسلمان تاکنون تأثیر مذهبی بودن بر تمایل به هرزه‌نگاری به لحاظ تجربی مورد بررسی قرار نگرفته و گزارش ثبت شده‌ای در این مورد به دست نیامده، می‌توان به نتایج برخی از پژوهش‌های مرتبط با این موضوع اشاره نمود. در پژوهش‌های انجام گرفته در داخل کشور رابطه اخلاق اسلامی و ارزش‌های شخصی با خویشستن داری جنسی (سلطانی زاده، لطیفی و افیونی اکبری، ۱۳۹۷)، رابطه دینداری با رفتارهای پرخطر جنسی مانند رابطه با جنس مخالف و انحرافات جنسی (کلاته ساداتی، حجازی و مرادی نژاد، ۱۳۹۸)، تأثیر بی‌هویتی دینی در رفتار منحرفانه جنسی (فقیهی مقدس، مؤمنی راد و شریفی، ۱۳۹۸)، تأثیر آموزش حیا بر افزایش خودکنترلی در مواجهه با هرزه‌نگاری (جهانشاهی و احمدی، ۱۳۹۷)، تأثیر هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه شبکه‌های مجازی (کمال جو، نریمانی، عطادخت و ابوالقاسمی، ۱۳۹۵) و رابطه دین داری با تماشای

1. Doran & Price
2. Whitehead
3. Grubbs, Exline, Pargament, Hook & Carlisle
4. Hardy, Steelman, Coyne & Ridge

تصاویر مستهجن (عاملی و حاجی جعفری، ۱۳۹۱؛ به نقل از کمال جو و همکاران، ۱۳۹۵) مورد تأیید قرار گرفته است.

یافته‌های پژوهشی موجود در مورد رابطه احتمالی بین مذهبی بودن و میل به هرزه‌نگاری این فرض را تقویت می‌کنند که به احتمال قوی برخی از سازه‌های روان‌شناختی در رابطه بین این دو متغیر نقش واسطه‌ای دارند. از جمله‌ی این مکانیسم‌ها می‌توان به تأثیر مذهب بر نگرش‌های جنسی و به ویژه نگرش نسبت به هرزه‌نگاری اشاره کرد. بیشتر مذاهب خط مشی-های مشخصی برای تنظیم رفتار جنسی دارند که معمولاً به نگرش‌های محافظه کارانه درباره تمایلات جنسی^۱ منجر می‌شود (مک فارلند، یوکر و رگنوس^۲، ۲۰۱۱؛ هوک، فارل، روماس، دیویس، کاراگا^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). در واقع می‌توان گفت تحریم‌های جنسی اعمال شده از طرف مذاهب بر نگرش افراد مذهبی نسبت به هرزه‌نگاری تأثیر به‌سزایی دارد. یافته‌های پژوهشی نیز حاکی از آن است که مذهبی بودن با نگرش‌های منفی‌تر نسبت به هرزه‌نگاری و کاهش پذیرش آن مرتبط است (استیلین، ۲۰۱۱؛ توماس^۴، ۲۰۱۳). از طرف دیگر، تحقیقات نشان داده‌اند که نگرش نسبت به هرزه‌نگاری به طور ویژه‌ای پیش‌بینی‌کننده تمایل به هرزه‌نگاری است (استیلین، ۲۰۱۱؛ هاردی و همکاران، ۲۰۱۳) و همبستگی مثبت و معناداری بین میل به هرزه‌نگاری و نگرش‌های جنسی آسان‌گیرانه و غیرمحافظه کارانه وجود دارد (لو و وی^۵، ۲۰۰۵؛ مارتینیوک، دیکر، سهنر، ریچتر-اپلت و بریکن^۶، ۲۰۰۵). در واقع، در جوامعی که هرزه‌نگاری به‌عنوان شکل مناسبی از ارضای تمایلات جنسی پذیرفته شده و افراد آن جامعه نگرش مثبت‌تری نسبت به هرزه‌نگاری دارند، استفاده از آن نیز به میزان بالاتر گزارش شده است (اولمستید، نگاش، پاسلی و فینچام^۷، ۲۰۱۳). به طور کلی، نگرش مثبت نسبت به یک رفتار خاص، منجر به قصد انجام آن رفتار و در نهایت انجام واقعی رفتار می‌گردد. در واقع، تمایل و قصد انجام یا عدم انجام یک رفتار خاص، تا حد زیادی به نوع نگرش فرد نسبت به آن رفتار بستگی دارد (عریضی و براتی، ۱۳۹۶). بنابراین می‌توان چنین فرض کرد که نگرش نسبت به هرزه‌نگاری به‌عنوان یک فرایند شناختی-اجتماعی در رابطه بین پای‌بندی مذهبی و میل به هرزه‌نگاری مؤثر باشد.

خودکنترلی^۸ یکی دیگر از عواملی است که می‌تواند به‌عنوان میانجی در رابطه‌ی بین مذهبی بودن و رفتار جنسی و به‌طور خاص میل به هرزه‌نگاری در نظر گرفته شود. خودکنترلی، ظرفیت فرد

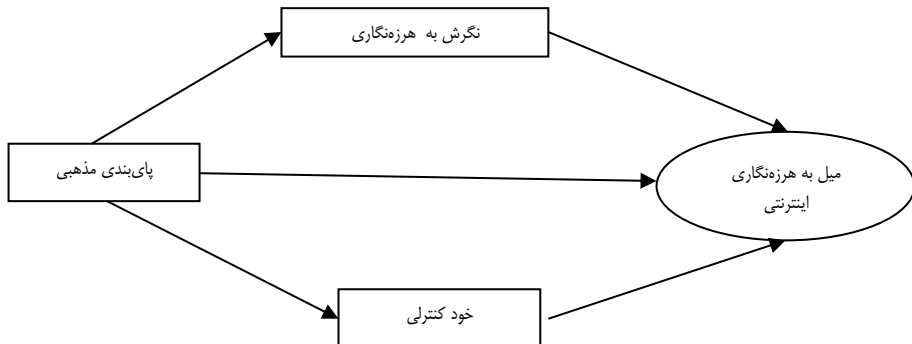
1. sexuality
2. McFarland, Uecker & Regnerus
3. Hook, Farrell, Ramos, Davis & Karaga
4. Thomas
5. Lo & Wei
6. Martyniuk, Dekker, Sehner, Richter-Appelt & Briken
7. Olmstead, Negash, Pasley, & Fincham
8. self-control

برای خنثی کردن و بازداری تکانه‌های نامطلوب و غیر قابل قبول از لحاظ اجتماعی و تنظیم رفتار، افکار و هیجانات خود است (تانجنی، بامیستر و بون^۱، ۲۰۰۴). مطالعات نشان داده‌اند که خودکنترلی پایین با گستره‌ای از رفتارهای جنسی انحرافی مانند روابط فرازناشویی (خیاط، عطاری و کرایبی، ۱۳۹۷)، آزارگری جنسی برخط (بابچیشین، هانسون و هرمن^۲، ۲۰۱۱)، هرزه نگاری از کودکان^۳ (کلونگر، ناوارو و جسینسکی^۴، ۲۰۱۶) و هرزه‌نگاری اینترنتی (استیلمن، ۲۰۱۱؛ بازل، فاس و میدلتون^۵، ۲۰۰۶) و رابطه دارد. به طور کلی محدودیت در توانایی خودتنظیمی و خودکنترلی رابطه‌ی مستقیمی با ارضای فوری و تکانشورانه‌ی نیازها دارد (رافضی و یگانه، ۱۳۹۸) و افرادی با خودکنترلی پایین، به احتمال بیشتری در رفتارهای انحرافی و مجرمانه، به خاطر مزایای بالقوه‌ای که فراهم می‌آورد، درگیر می‌شوند (گاتفردسون و هیرسچی^۶، ۱۹۹۰). از طرف دیگر، پای‌بندی مذهبی به ویژه از طریق تأثیرگذاری بر انتخاب هدف با خودکنترلی مرتبط است (مک کالوگ و ویلوگی^۷، ۲۰۱۰). تأثیرات مذهب بر انتخاب هدف شامل عواملی از قبیل تعیین اهمیت و میزان اخلاقی بودن اهداف می‌شود. در چنین شرایطی اهدافی که با ایده‌آل‌های مذهبی و اخلاقی جامعه انطباق بیشتری دارند، برای فرد مقدس‌تر بوده و تقدم بالاتری بر سایر اهداف می‌یابند. تأثیر دیگر مذهب بر خودکنترلی، خودبازبینی^۸ است. وقتی شخص احساس می‌کند رفتارش توسط ناظر خارجی دیده می‌شود به واری‌های بیشتر رفتارش ادامه می‌دهد که این کار هم در سطح عمومی و هم خصوصی بر بازداری رفتاری تأثیر دارد. بنابراین پای‌بندی مذهبی استفاده از خودتنظیمی و خودکنترلی رفتار را با واسطه ناظر دانستن خداوند و یا وجود کنترل اجتماعی (لزوم انجام رفتارهای مورد تأیید هم‌کیشان) افزایش می‌دهد (مک کالوگ و ویلوگی^۷، ۲۰۱۰؛ ولچ، چارلس، و گراسمیک^۹، ۲۰۰۶). بنابراین، براساس شواهد مطرح شده می‌توان این فرض را مطرح کرد که پای‌بندی مذهبی به واسطه نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی بر میل به هرزه‌نگاری تأثیر دارد.

همان‌طور که پیش‌ازاین بیان شد، با توجه به شیوع بالای هرزه‌نگاری اینترنتی در سال‌های اخیر و پیامدهای منفی و مخرب آن بر بهزیستی و سلامت فردی و اجتماعی افراد جامعه، بررسی عوامل همبسته و زمینه‌ساز میل به هرزه‌نگاری به منظور تدوین برنامه‌های علمی و تخصصی در زمینه پیشگیری و درمان آن حائز اهمیت است. از طرف دیگر در داخل کشور پژوهش‌های اندکی در این زمینه انجام گرفته و تصویر واضحی از عوامل مؤثر بر میل به هرزه‌نگاری در جامعه اسلامی و ایرانی وجود ندارد. درحالی که به عقیده‌ی کارشناسان، ملاحظات فرهنگی جوامع در پویایی‌های فردی و

1. Tangney, Baumeister, & Boone
2. Babchishin, Hanson & Hermann
3. child pornography
4. Clevenger, Navarro & Jesinski
5. Buzzell, Foss & Middleton
6. Gottfredson & Hirschi
7. McCullough & Willoughby
8. Self-monitoring
9. Welch, Charles & Grasmick

اجتماعی میل به هرزه‌نگاری نقش اساسی دارند (پترسون و پرایس^۱، ۲۰۱۲). براین اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم پای‌بندی مذهبی بر میل به هرزه‌نگاری اینترنتی از طریق نقش میانجی‌گرانه نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی بوده است. مدل پیشنهادی پژوهش در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی میل به هرزه‌نگاری اینترنتی

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی در قالب مدل یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مردان متأهل ساکن شهر اصفهان بود. با توجه به تابو بودن هرزه‌نگاری در جامعه و لزوم رعایت اخلاق پژوهش و حفظ حریم خصوصی شرکت‌کنندگان، پس از دریافت کد اخلاق از کمیته پژوهش به منظور نمونه‌گیری ابتدا با نصب فراخوان همکاری در تعدادی از دانشگاه‌های شهر اصفهان از مردان متأهل ساکن شهر اصفهان برای شرکت در پژوهش دعوت شد. در فراخوان مذکور، هدف از پژوهش، بررسی برخی عوامل مؤثر بر میل به هرزه‌نگاری اعلام شده بود. در این اطلاعیه همچنین نشانی سایت اینترنتی بارگذاری پرسشنامه‌های پژوهش درج شده بود. به علاوه، به منظور محدود نشدن شرکت‌کنندگان به قشر تحصیل کرده‌ی جامعه، لینک مربوط به سایت بارگذاری پرسشنامه‌ها از طریق تعدادی از شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز توزیع شده و از مردان متأهل ساکن شهر اصفهان برای همکاری دعوت شد. در سایت اینترنتی حاوی پرسشنامه‌ها از کد به جای نام و نام خانوادگی استفاده شد و پس از تکمیل فرم رضایت آگاهانه، ابتدا تعریف جامعی از هرزه‌نگاری اینترنتی و مصادیق آن و سپس فرم مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و پرسشنامه‌های پژوهش ارائه می‌شد. در این پژوهش به دلیل حجم نمونه پایین و تأکید بیش‌تر بر اکتشاف و پیش‌بینی (که مدل‌یابی مبتنی بر کوواریانس را دچار مشکل می‌کند) از روش الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از روش کمترین مربعات جزئی (PLS) به وسیله نرم‌افزار

1. Patterson & Price

WarpPLS برای برآورد پارامترها استفاده شد. در پژوهش حاضر، پس از گذشت یک ماه از بارگذاری پرسشنامه‌ها تعداد نمونه به ۱۲۳ نفر رسید که برای اجرای تحقیق مکفی در نظر گرفته شد. میانگین سنی شرکت‌کنندگان برابر با ۴۰ سال (انحراف استاندارد ۱۰/۴۹) بود. کمترین سن گزارش شده ۲۲ سال و بیشترین آن ۶۲ سال بوده است. از لحاظ تحصیلات، بیشترین فراوانی مشاهده شده مربوط به سطح کارشناسی (۳۷ درصد) و پس از آن سطح زیر دیپلم و دیپلم با (۳۵ درصد) و کمترین سطح، دکتری (۴ درصد) بود.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه میل به هرزه‌نگاری^۱ (PCQ): پرسشنامه میل به هرزه‌نگاری یک مقیاس ۱۲ ماده‌ای است که میل فعلی فرد برای هرزه‌نگاری را منعکس می‌کند (کراوس و روزنبرگ^۲، ۲۰۱۴). نمره‌گذاری مقیاس براساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از ۱ تا ۷ (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) انجام می‌شود و نمرات بالاتر هوس و میل فعلی زیادتر برای هرزه‌نگاری را نشان می‌دهد. در مطالعه‌ی کراوس و روزنبرگ (۲۰۱۴) ضریب اعتبار درونی بالا و میانگین همبستگی درون ماده‌ای متوسطی ($r=۰.۴۶$) گزارش شده است. این پرسشنامه همچنین آلفای کرونباخ ۰/۹۱، اعتبار آزمون-بازآزمون یک هفته‌ای مطلوب ($r=۰/۸۲$) و قدرت پیش‌بینی معنادار تعداد دفعات هرزه‌نگاری مردان دانشجو در هفته بعد را نشان داده است (کراوس و روزنبرگ، ۲۰۱۴). همبستگی‌های نمرات این پرسشنامه با سابقه‌ی روابط جنسی و متغیرهای شخصیتی از اعتبار معیار و افتراقی پرسشنامه حمایت می‌کند. به منظور استفاده از این پرسشنامه، پس از ترجمه و بازگردانی، اعتبار بازآزمایی آن با اجرا بر روی نمونه ۴۰ نفری از دانشجویان دانشگاه اصفهان ۰/۸۵ و روایی همزمان آن با استفاده از نسخه فارسی پرسشنامه اعتیاد به هرزه‌نگاری (درویش ملا و نیک‌منش، ۱۳۹۶) در حد مطلوب ($r=۰/۸۲$) محاسبه گردید. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ این مقیاس ۰/۹۶ به‌دست آمد.

ب) پرسشنامه پای‌بندی مذهبی^۳ (RCI-10): این پرسشنامه میزان تعهد و پای‌بندی اشخاص به ارزش‌ها، باورها و مناسک مذهبی خود در زندگی روزانه را مورد سنجش قرار داده و برخلاف بسیاری از پرسشنامه‌های مشابه که بیشتر به جوامع مسیحی و یهودی اختصاص دارند، به‌صورتی طراحی شده که برای استفاده در همه بافت‌های مذهبی مناسب است. این مقیاس همبستگی بالایی با فراوانی فعالیت‌های مذهبی در مسلمانان ($r=۰/۷۹$ و $P<۰/۰۱$) و مسیحیان ($r=۰/۵۲$ و $P<۰/۰۱$) نشان داده و در میانگین نمرات آن بین گروه‌های دانشجویان مسلمان و مسیحی تفاوت معناداری مشاهده نشده است (وورثینگتون، وید، هایت، ریپلی، مک کالوگ، بری^۴ و

1. The Pornography Craving Questionnaire-PCQ
2. Kraus & Rosenberg
3. Religious Commitment Inventory-10 / RCI-10
4. Worthington, Wade, Hight, Ripley, McCullough & Berry

همکاران، ۲۰۰۳). این پرسشنامه یک ابزار ۱۰ ماده‌ای است که براساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود و نمرات بالاتر نشان‌دهنده پای‌بندی مذهبی بیشتر است. سازندگان برای این مقیاس آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷، اعتبار آزمون-بازآزمون پنج ماهه برابر با ۰/۸۴ و روایی سازه، ملاک و افتراقی در حد مطلوب گزارش کرده‌اند (وورثینگتون و همکاران، ۲۰۰۳). هاشمی (۱۳۹۳) اعتبار این مقیاس را در نمونه دانشجویان ایرانی با استفاده از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۱ و روایی سازه و ملاکی آن را مطلوب گزارش کرده است. در پژوهش دیگری اعتبار این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای مردان و زنان ایرانی ۰/۹۴ و ضریب روایی سازه برای زنان ۰/۵۱ و برای مردان ۰/۵۵ گزارش شده است (خجسته مهر، احمدی میلادی و سودانی، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۵ به‌دست آمد.

ج) پرسشنامه نگرش به هرزه نگاری^۱: این پرسشنامه شامل ۱۲ ماده است که براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (بسیار مخالفم) تا ۵ (بسیار موافقم) نمره‌گذاری می‌شود و نمرات بالاتر نشان‌دهنده نگرش‌های محافظه‌کارانه تر نسبت به هرزه نگاری است. استیلین (۲۰۱۱) آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و روایی سازه بالایی را برای این مقیاس گزارش کرده است. به منظور استفاده از این پرسشنامه، پس از ترجمه و بازگردانی اعتبار بازآزمایی آن با اجرا بر روی نمونه ۴۰ نفری از دانشجویان دانشگاه اصفهان ۰/۸۶ و روایی همزمان آن با استفاده از نسخه فارسی پرسشنامه اعتیاد به هرزه نگاری (درویش ملا و نیک منش، ۱۳۹۶) در حد مطلوب (I= ۰/۸۰ -) محاسبه گردید. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۵ به‌دست آمد.

د) پرسشنامه خودکنترلی^۲ (SCS): این پرسشنامه‌ی خودگزارش‌دهی از ۱۳ ماده تشکیل شده و نمره‌گذاری آن براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (هرگز) تا ۵ (بسیار زیاد) است که نمره بالاتر نشان‌دهنده خودکنترلی بیشتر است (تانجی و همکاران، ۲۰۰۴). سازندگان، ضریب همسانی درونی ۰/۸۵ و آلفای کرونباخ ۰/۸۶ را برای این مقیاس گزارش نموده‌اند (تانجی و همکاران، ۲۰۰۴). در پژوهش احمدی جویباری (۱۳۹۶) بر روی نمونه‌ای از ۱۸۱ دانش‌آموز ایرانی برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری و محتوایی (تأیید توسط متخصصان) و برای تعیین پایایی از ضریب همسانی درونی استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱ گزارش شده است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۴ به‌دست آمد.

یافته‌ها

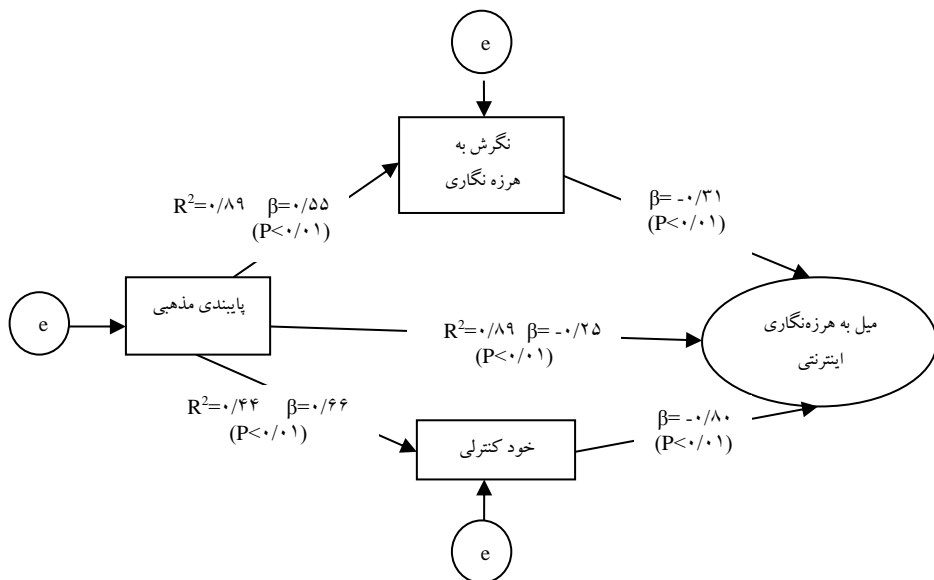
میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در جدول ۱ گزارش شده است.

1. Attitude toward pornography scale
2. Self Control Scale-SCS

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۱۲۳	۲۲/۸۵	۵۶/۳۲	میل به هزینه‌نگاری اینترنتی
۱۲۳	۸/۴۵	۳۲/۴۲	نگرش به هزینه‌نگاری
۱۲۳	۱۰/۴۸	۲۳/۳۰	پایبندی مذهبی
۱۲۳	۹/۴۰	۳۵/۲۱	خودکنترلی

به منظور بررسی نقش میانجی‌گرانه خودکنترلی و نگرش به هزینه‌نگاری در رابطه‌ی بین پایبندی مذهبی و میل به هزینه‌نگاری از الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از روش کمترین مربعات جزئی (PLS) استفاده شد. در شکل ۲ نمودار ضرایب تأثیر مؤلفه‌های مدل برازش یافته ارائه شده است.

شکل ۲. ضرایب مسیر مستقیم، معناداری آن‌ها و مقدار واریانس تبیین شده

با توجه به سؤال کلی تحقیق و مدل ارائه شده در شکل ۲ ضرایب تأثیر همبسته‌های میل به هزینه‌نگاری اینترنتی در مردان متأهل به طور کلی به شرح زیر است:

جدول ۲. ضرایب تأثیر مؤلفه‌های مدل

سطح معناداری	اثر غیرمستقیم	اثر مستقیم	اثر کل	متغیر وابسته	متغیر مستقل
<۰/۰۱ **		-۰/۰۸	-۰/۰۸	میل به هرزه‌نگاری اینترنتی	خودکنترلی
<۰/۰۱ **		-۰/۳۱	-۰/۳۱	میل به هرزه‌نگاری اینترنتی	نگرش به هرزه‌نگاری
<۰/۰۱ **	-۰/۳۹	-۰/۲۵	-۰/۶۴	میل به هرزه‌نگاری اینترنتی	پای بندی مذهبی
<۰/۰۱ **		-۰/۵۵	-۰/۵۵	نگرش به هرزه‌نگاری	پای بندی مذهبی
<۰/۰۱ **		۰/۶۶	۰/۶۶	خودکنترلی	پای بندی مذهبی

با توجه به جدول ۲ در مدل مورد بررسی، متغیر خودکنترلی با ضریب تأثیر ۰/۸۰-، متغیر نگرش به هرزه‌نگاری اینترنتی با ضریب تأثیر ۰/۳۱- و متغیر پای‌بندی مذهبی با ضریب تأثیر ۰/۲۵- بر میل به هرزه‌نگاری اینترنتی تأثیر معناداری دارند. با توجه به منفی بودن میزان ضریب تأثیر میزان این تأثیر معکوس است. همچنین در این مدل متغیر پای‌بندی مذهبی بر مؤلفه‌های خودکنترلی و نگرش به هرزه‌نگاری تأثیر معناداری دارد. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
میل به هرزه‌نگاری اینترنتی	-			
خودکنترلی	-۰/۸۳ **	-		
نگرش به هرزه‌نگاری	-۰/۸۳ **	-۰/۷۴ **	-	
پای‌بندی مذهبی	-۰/۷۳ **	-۰/۶۳ **	-۰/۵۱ **	-

** $P \leq 0.01$ * $P \leq 0.05$

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین میل به هرزه‌نگاری اینترنتی با خودکنترلی، نگرش به هرزه‌نگاری و پای‌بندی مذهبی روابط منفی و معناداری وجود دارد ($P \leq 0.01$). همچنین بین پای‌بندی مذهبی با خودکنترلی و نگرش به هرزه‌نگاری روابط مثبت و معناداری مشاهده می‌شود ($P \leq 0.01$). شاخص‌های برازش مدل در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل به دست آمده از تحلیل داده‌ها و متغیرها

شاخص‌های مورد بررسی	مقدار استاندارد	مقدار مدل	نتیجه‌گیری
عامل تورم واریانس	<۰/۳۳	۲/۵۷	برازش مدل مناسب است
نیکویی برازش (GOF)	>۰/۲۵	۰/۶۶	برازش مدل مناسب است
نیکویی برازش (SPR)	>۰/۷	۱	برازش مدل مناسب است
نیکویی برازش (RSCR)	>۰/۷	۱	برازش مدل مناسب است
مجموع مربعات رگرسیونی	>۰/۷	۱	برازش مدل مناسب است
نیکویی برازش (NLBCDR)	>۰/۷	۱	برازش مدل مناسب است

با توجه به جدول ۴ مدل وضعیت مناسب و ایده آلی دارد، لذا برازش مدل معنادار است. در مجموع نتایج نشان داد که پای‌بندی مذهبی از طریق نقش میانجی‌گرانه خودکنترلی و نگرش به هرزه‌نگاری بر میل به هرزه‌نگاری اینترنتی تأثیر دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که مدل تدوین‌شدهٔ میل به هرزه‌نگاری اینترنتی براساس متغیر پای‌بندی مذهبی و در تعامل میانجی‌گر با دو متغیر خودکنترلی و نگرش به هرزه‌نگاری برازش مطلوبی دارد. مدل برازش یافته پژوهش حاضر در مسیرهای زیر قابل تبیین است:

مسیر نخست نشان می‌دهد که پای‌بندی مذهبی به طور مستقیم و منفی پیش‌بینی‌کننده میل به هرزه‌نگاری اینترنتی در مردان متأهل است. این یافته با پژوهش‌های انجام گرفته در بافت جوامع مسیحی (پری و وایتهد، ۲۰۱۸؛ گرایس و همکاران، ۲۰۱۸؛ پری، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۵؛ هاردی و همکاران، ۲۰۱۳؛ استیلمن، ۲۰۱۱) درباره تأثیر مذهبی بودن بر کاهش میل به هرزه‌نگاری و نیز پژوهش‌های کلاته ساداتی و همکاران (۱۳۹۸)، فقیهی مقدس و همکاران (۱۳۹۸)، سلطانی زاده و همکاران (۱۳۹۷)، جهان‌شاهی و احمدی (۱۳۹۷) و کمال‌جو و همکاران (۱۳۹۵) درباره تأثیر پای‌بندی به باورها و ارزش‌های اسلامی در کاهش رفتارهای منحرفانه جنسی همسو است. با توجه به این که موضوعات جنسی یکی از با اهمیت‌ترین حوزه‌های مورد بحث در اکثر مذاهب و به ویژه اسلام است، می‌توان انتظار داشت که خط‌مشی‌های مذهبی ارائه شده در این زمینه نقش به‌سزایی در بسترسازی تربیت جنسی افراد دارای پای‌بندی مذهبی داشته باشد. به ویژه این که مذهب سهم قابل توجهی در شکل‌گیری اصول اخلاقی هر جامعه نیز دارد و افراد مذهبی معمولاً تماشای هرزه‌نگاری را تخطی از ارزش‌ها و اصول اخلاقی خود و هنجارهای پذیرفته شده توسط هم‌کیشان خود می‌دانند (گرایس و همکاران، ۲۰۱۸). اسلام نیز مانند دیگر ادیان ابراهیمی، رفتارهای جنسی خاصی را مجاز و برخی دیگر را غیر مجاز تعریف می‌کند که بر دیدگاه طرفداران این مذهب نسبت به تمایلات، نگرش‌ها و رفتارهای جنسی تأثیرگذار است. از نظر اسلام تنها جایگاه مناسب اخلاقی و مجاز برای ابراز تمایلات و رفتارهای جنسی در چارچوب ازدواج است و نهی‌های صریحی در مورد اجتناب از نگاه‌های هوس‌آلود و شهوانی به نامحرم، در خیال آوردن و فکرکردن به مسائل شهوت‌انگیز و خودارضایی وجود دارد (کلینی، ۱۴۱۳ق، ج ۵، ص ۵۵۹؛ حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۲۰، ص ۴۵۲؛ محمدی ری شهری، ۱۳۸۴، ج ۹، ص ۲۲۲). برطبق آموزه‌های اسلامی، نمایش دادن تصاویر عریان و اعمال جنسی از مصادیق اشاعهٔ فحشا و فعلی حرام است. همچنین در احکام اسلامی قواعد و اصول صریح و مؤکدی در مورد ضوابط ارضای نیاز جنسی وجود دارد. بدیهی است که چنین تحریم‌ها و ممنوعیت‌هایی به ویژه با ایجاد احساس گناه و شرم تأثیر بالقوه‌بازدارنده‌ای بر تمایل افراد دارای تعهد مذهبی نسبت به تماشای هرزه‌نگاری دارد. پژوهش‌های پیشین نیز نشان داده‌اند

که افراد مذهبی به احتمال زیاد پس از تماشای هرزه‌نگاری احساس شرم، اضطراب و بی‌زاری نسبت به این عمل خود گزارش کرده و اعتقاد داشته‌اند که تماشای هرزه‌نگاری تخطی از ارزش‌های مذهبی آنان بوده و تأثیرات منفی بر زندگی آنان خواهد گذاشت. این افراد همچنین رضایت جنسی کمتری پس از تماشای هرزه‌نگاری گزارش کرده‌اند (گرابس و همکاران، ۲۰۱۵). بنابراین پای‌بندی مذهبی می‌تواند به‌عنوان یک عامل قدرتمند در تضعیف میل به هرزه‌نگاری عمل کند.

از دیگر یافته‌های این پژوهش تأثیر پای‌بندی مذهبی به واسطه نگرش به هرزه‌نگاری بر میل به هرزه‌نگاری مردان است. این یافته با نتایج دیگر مطالعات در زمینه تأثیر نگرش منفی نسبت به هرزه‌نگاری بر کاهش میل به هرزه‌نگاری و نیز تأثیر مذهبی بودن بر نگرش‌های جنسی همسو است (استیلمن، ۲۰۱۱؛ هاردی و همکاران، ۲۰۱۳؛ لو و وی، ۲۰۰۵؛ مارتینیوک و همکاران، ۲۰۱۵). در تبیین این یافته می‌توان به نقش مذاهب به‌عنوان یک سیستم معنایی اثرگذار در شکل‌دهی به نگرش‌ها، باورها و ارزش‌های پیروان خود اشاره نمود. افراد در زندگی روزانه برطبق باورهای شخصی یا نظریه‌هایی عمل می‌کنند که درباره خود، دیگران و جهان دارند؛ این باورها سیستم‌های معنایی را شکل می‌دهند که به آنان اجازه معنادهی به جهان پیرامون و تجاربشان را داده و در تعیین اهداف، برنامه‌ریزی فعالیت‌ها و نظم دادن به رفتار تأثیر مستقیم و قابل ملاحظه‌ای دارند (سیلبرمن^۱، ۲۰۰۴). در واقع، مذهب به‌عنوان یک چارچوب مرجع در زندگی افراد مذهبی از طریق شکل دادن باورها و نگرش‌های آنان در حیطه‌های مختلف تأثیرگذار است. به همین طریق، مذهب با ارائه دستورالعمل‌هایی در مورد فعالیت جنسی مناسب و نامناسب، نگرش‌های جنسی افراد را نیز شکل می‌دهد. به همین دلیل است که افراد مذهبی به احتمال کم‌تری درباره روابط جنسی خارج از سیستم زناشویی یا خودارضایی فکر می‌کنند (مک‌فارلند و همکاران، ۲۰۱۱). از طرف دیگر ناهماهنگی شناختی^۲ ایجاد شده به وسیله ناهمخوانی بین فعالیت‌های جنسی نامشروع و باورهای مذهبی راسخ درباره پاکدامنی در افراد مذهبی‌ای که تحت تأثیر آموزه‌های جنسی محافظه‌کارانه قرار دارند، شایع‌تر است (هوک و همکاران، ۲۰۱۵). به طور کلی افراد دارای پای‌بندی مذهبی، چالش‌های بیشتری در رسیدن به همخوانی جنسی با باورهای مذهبی خود تجربه می‌کنند. برطبق تعالیم اسلام نیز تماس جنسی فقط در محدوده ازدواج غیرهمجنس‌ها پذیرفته است و بنابراین فعالیت‌هایی از قبیل خودارضایی و هرزه‌نگاری با تخطی از باورهای مذهبی افراد و ایجاد ناهمخوانی شناختی موجب احساس پریشانی و شرم و گناه در آنان می‌شود که به نوبه خود تأثیر بازدارنده‌ای در تمایل آنان به هرزه‌نگاری دارد.

از دیگر یافته‌های این پژوهش تأثیر پای‌بندی مذهبی بر میل به هرزه‌نگاری به واسطه خودکنترلی است. این یافته با نتایج مطالعه استیلمن (۲۰۱۱) همسو است که نشان می‌دهد مذهبی

1. Silberman

2. cognitive dissonance

بودن به واسطه تأثیر بر فرایندهای خودتنظیمی بر مصرف هرزه‌نگاری در نوجوانان تأثیر دارد. پای‌بندی مذهبی می‌تواند به وسیله‌ی تأکید بر استانداردهای اخلاقی خاص، درونی‌سازی معیارهای رفتاری مورد تأیید جامعه مذهبی، انگیزش دادن به افراد برای خوب بودن، بهره برداری از قدرت بازدارنده‌ی احساس گناه، مرتبط کردن افراد مذهبی با شبکه‌ی باثباتی از روابط اجتماعی با دیگر همکیشان، توانمندسازی شخصیت، پرورش خودانتقادی و خودبازبینی و ایجاد این نگرش که همه‌ی رفتارهای خوب و بد انسان مورد مشاهده و ثبت و ضبط است، خودکنترلی را افزایش دهد (مک کالوگ و ویلوگی، ۲۰۱۱). بدین ترتیب چنانچه فرد کار نادرستی انجام دهد و یا انگیزشی برای آن کار در خود احساس کند به واسطه‌ی این ادراک که خداوند می‌تواند رفتار او را ببیند، در خلوت شخصی خود نیز احساسات منفی درباره خود تجربه می‌کند و به واریسی و کنترل رفتارهای خود مطابق با معیارهای اخلاقی ارائه شده توسط مذهب ادامه می‌دهد. همچنین وقتی یک رفتار متعارض با آموزه‌های مذهبی اتفاق می‌افتد، احساس گناه می‌تواند فرد را از ادامه‌ی آن رفتار نامطلوب بازدارد. مذهب همچنین افراد را به انجام رفتارهای مذهبی (مانند نماز، دعا، خواندن کتاب‌های مذهبی و شرکت در اجتماعات مذهبی) تشویق می‌کند که به آنان در زمان وسوسه شدن کمک می‌کند. با تسلط این راهبرد، خودکنترلی می‌تواند فرد را از انجام رفتارهایی که به لحاظ مذهبی نادرست در نظر گرفته می‌شوند، محافظت کند. در آموزه‌های اسلامی نیز مفاهیمی همچون تقوا و عفت ورزی (خویشتن داری جنسی) وجود دارند که در افراد دارای تعهد مذهبی بالا به‌عنوان عوامل مصونیت بخش و کنترل‌کننده‌های درونی در برابر میل به خواسته‌های نفسانی و تمایلات جنسی انحرافی عمل می‌کنند.

این پژوهش بر روی نمونه کوچکی از مردان متأهل ساکن شهر اصفهان اجرا شده و بنابراین در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها مانند زنان، مردان مجرد و یا نوجوانان دارای محدودیت‌هایی است. همچنین لازم است در تعمیم نتایج این پژوهش، ملاحظات فرهنگی مناطق مختلف در نظر گرفته شود. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان چنین نتیجه گرفت که پای‌بندی مذهبی، نگرش منفی به هرزه‌نگاری و خودکنترلی می‌تواند به‌عنوان عوامل محافظت‌کننده مؤثری در برابر میل به هرزه‌نگاری اینترنتی عمل نموده و انگیزش و منابع روان‌شناختی و مقابله‌ای لازم برای اجتناب از وسوسه‌ی درگیر شدن در رفتارهای انحرافی مانند هرزه‌نگاری را فراهم آورد.

یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌تواند تلویحات مهمی در راستای تدوین برنامه‌های پیشگیرانه و درمانی در زمینه هرزه‌نگاری اینترنتی داشته باشد. پیشنهاد می‌شود متخصصان در کار با مراجعان درگیر در هرزه‌نگاری مشکل ساز میزان پای‌بندی مذهبی، نگرش به هرزه‌نگاری و خودکنترلی آنان را مورد سنجش قرار دهند تا تصویر واضح تری از عوامل سوق دهنده آنان به سمت هرزه‌نگاری در اختیار داشته باشند. همچنین پیشنهاد می‌شود در تدوین برنامه‌های آموزشی پیشگیرانه و نیز مداخلات درمانی از آموزه‌های مذهبی و اخلاقی برای آگاهی‌رساندن به افراد در این زمینه و نیز اصلاح نگرش آنان نسبت به هرزه‌نگاری استفاده شود. می‌توان از راهبردهای خودکنترلی

به‌صورت تلفیق تکنیک‌های روان‌درمانی با الگوهای تربیت جنسی اسلامی (در قالب مفاهیم تقوا و عفت و رزوی) در کار با این مراجعان بهره برد. تولید برنامه‌های آموزشی متنوع در قالب جلسات گروهی، کتاب، مجله، نمایش و فیلم با محتوای مذهبی نیز می‌تواند برای تأثیرگذاری بر نگرش‌های افراد جامعه به ویژه نوجوانان و جوانان نسبت به هرزه‌نگاری مؤثر باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود تحقیقات بعدی سودمندی استفاده از آموزه‌های مذهبی در کاهش میل به هرزه‌نگاری را مورد بررسی قرار دهند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از افراد شرکت کننده در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود. این مقاله مستخرج از پایان نامه مقطع دکتری نویسنده اول پژوهش حاضر با کد ۲۳۸۲۱۶۰۲۹۶۱۰۰۲ است. این پژوهش دارای کد اخلاق IR.IAU.KHUISF.REC.1397.266 از دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) است.

منابع

- احمدی جویباری، مریم. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین خودکنترلی و مسؤلیت‌پذیری دانش‌آموزان دخترپایه ششم ابتدایی (مطالعه موردی: شهر بابلسر). *فصلنامه علمی تخصصی روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی*، ۱(۲): ۶۳-۷۰.
- بای، حسین علی؛ پورقهرمانی، بابک. (۱۳۸۸). بررسی فقهی و حقوقی هرزه‌نگاری در فضای مجازی. *حقوق اسلامی*، ۶(۳۳): ۹۷-۱۲۵.
- جهان‌شاهی، محدثه؛ احمدی، خدابخش. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش حیا بر کاهش اعتیاد به اینترنت و رفتارهای پرخطر. *فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی*، ۱۲(۲۳): ۱-۲۱.
- حرعاملی، محمد بن حسن. (۱۴۰۹ق). *وسایل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*. بیروت: آل‌البیت.
- خجسته مهر، رضا؛ احمدی میلادی، منیژه؛ سودانی، منصور. (۱۳۹۳). نقش تعدیل‌کننده تعهد دینی در رابطه بین سبک‌های دلبستگی ناایمن و صمیمیت زناشویی. *روانشناسی معاصر*، ۹(۱): ۴۳-۵۴.
- خیاط، ابراهیم؛ عطاری، یوسفعلی؛ کرابی، امین. (۱۳۹۷). پیش‌بینی گرایش به خیانت براساس ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دلبستگی در افراد متأهل. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۸(۳۱): ۸۷-۱۰۲.
- درویش ملا، مهدی؛ نیک منش، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس استفاده مشکل‌ساز ازهرزه‌نگاری (اعتیاد به هرزه‌نگاری). *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، ۸(۲۷): ۴۹-۶۴.
- رافضی، زهره؛ یگانه، پوریا. (۱۳۹۸). پیش‌بینی تمایل به خرید اینترنتی براساس ویژگی‌های شخصیتی: مدل صفات هگزاگو. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۹(۳۵): ۲۱-۳۲.

- سلطانی زاده، محمد؛ لطیفی، زهره؛ افیونی اکبری، مهناز. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای ارزش‌های شخصی در پیش‌بینی خویش‌داری جنسی بر اساس رابطه مادر-دختر، اخلاق اسلامی و هوش معنوی دانش‌آموزان دختر شهر اصفهان. *فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۳ (۲): ۸۷-۱۱۶.
- شکرافشان، ناهید؛ عسکری زاده، قاسم؛ باقری، مسعود. (۱۳۹۶). رابطه بین هراس اجتماعی، سلامت معنوی و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۲۵(۷): ۷۷-۹۴.
- عریضی، حمیدرضا؛ براتی، هاجر. (۱۳۹۶). رابطه‌ی تعهد عاطفی با قصد و نگرش نسبت به یک رفتار منفی در سازمان. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۲۵(۷): ۱-۲۲.
- فقیهی مقدس، نفیسه؛ مؤمنی راد، فهیمه؛ شریفی، سعید. (۱۳۹۸). ارائه مدل رفتار منحرفانه جنسی نوجوانان دختر: تأملی بر رویکرد زمینه‌ای. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۷(۱): ۷۱-۹۵.
- فیاض، ایراندخت؛ بختیاروند، مریم. (۱۳۹۷). هرزه‌نگاری؛ چالشی فراروی تربیت جنسی از دیدگاه اسلام. *پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت*، ۲۶ (۳۹): ۷۵-۱۰۵.
- کلاته‌ساداتی، احمد؛ حجازی، حمید؛ مرادی نژاد، الهام. (۱۳۹۸). رابطه بین دینداری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی: مطالعه پیمایشی زنان شهر یزد ۱۳۹۷. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۷(۱): ۲۷-۴۲.
- کلینی، ابی‌جعفر محمد بن یعقوب. (۱۴۱۳). *فروع الکافی؛ تحقیق محمد جواد الفیه، فهرست و تصحیح یوسف البقاعی، بیروت: دارالاضواء*
- کمال جو، علی؛ نریمانی، محمد؛ عطادخت، اکبر؛ ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۵). مدل علی تأثیرات هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه‌های شبکه‌های مجازی و رضایت زناشویی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۲۴(۶): ۵۳-۷۳.
- محمدی ری شهری، محمد. (۱۳۷۷). *میزان الحکمه همراه با ترجمه فارسی*. قم: دارالحدیث.
- موسوی، سید ولی اله؛ عاطفی کرجوندانی، ستاره؛ رضائی، سجاد؛ پرتو، زهرا. (۱۳۹۶). مقایسه رضایت زناشویی، سازگاری و صمیمیت زناشویی در دانشجویان متأهل با و بدون استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور (ماهواره). *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۲۸(۷): ۸۳-۱۰۰.
- Babchishin, K. M., Hanson, R. K., & Hermann, C. A. (2011). The characteristics of online sex offenders: A meta-analysis. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 23 (1): 92-123.
- Buzzell, T., Foss, D., & Middleton, Z. (2006). Explaining use of online pornography: A test of self-control theory and opportunities for deviance. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 13(2): 96-116.
- Clevenger, S.L., Navarro, J.N., & Jasinski, J.L. (2016). A Matter of Low Self-Control? Exploring Differences between child pornography possessors and child

- pornography producers /distributers using self-control theory. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 28(6): 555-571.
- Coopersmith, J. (2006). Does your Mother Know What You Really Do? The Changing Nature and Image of Computer Based Pornography. *History and Technology*, 22(1): 1-25.
  - Doran, K., &Price, J. (2014). Pornography and marriage. *Journal of Family and Economic Issues*, 35(4): 489-498.
  - Driscoll, M. (2009). Porn-again Christian. Seattle, WA: ReLit.Short, M. B., Black, L., Smith, A. H., Wetterneck, C. T., &Wells, D. E. (2012). A review of internet pornography use research: Methodology and content from the past 10 years. *Cyberpsychology, Behavior& Social Networking*, 15(1): 13-23.
  - Grubbs, J.B., Exline, J.J., Pargament, K.I., Hook, J.N., & Carlisle, R.D. (2015). Transgression as addiction: Religiosity and moral disapproval as predictors of perceived addiction to pomography. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1): 125-136.
  - Hardy, S., Steelman, M. A., Coyne, S. M., & Ridge, R. D. (2013). Adolescent religiousness as a protective factor against pornography use. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 34(3): 131-139.
  - Hook, J. N., Farrell, J. E., Ramos, M. J., Davis, D. E., Karaga, S., Van Tongeren, D. R., & Grubbs, J. (2015). Religiousness and congruence between sexual values and behavior. *Journal of Psychology and Christianity*, 34(2):179-188.
  - Hoyle, R. H. (1995). Structural Equation Modeling. Thousand Oaks, CA.: SAGE Publications, Inc.
  - Kraus, S., Rosenberg, H. (2014). The pornography craving questionnaire: psychometric properties. *Archive Sex Behaviours*, 43(3): 451-462.
  - Lo, V.H., & Wei, R. (2005). Exposure to Internet pornography and Taiwanese adolescents' sexual attitudes and behavior. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 49(2): 221-237.
  - Malamuth, N. (2001) Pornography, in N.J. Smelser and P.B. Baltes (ed.) *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*, 17, Elsevier: Amsterdam, New York.
  - Martyniuk, U., Dekker, A., Sehner, S., Richter-Appelt, H., & Briken, P. (2015). Religiosity, sexual myths, sex taboos, and pornography use: A cross-national comparison of Polish and German university students. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(2): 48-63.
  - McCullough, M. E., & Willoughby, B. L. B. (2009). Religion, self-regulation, and self-control: associations, explanations, and implications. *Psychological Bulletin*, 135(1): 69-93.
  - McFarland, M. J., Uecker, J.E., Regnerus, M.D.(2011).The role of religion in shaping sexual frequency and satisfaction: evidence from married and unmarried older adults. *Journal of Sex Researches*, 48(2-3): 297-308.
  - Milas, G., Wright, P., Štulhofer, A.(2019). Longitudinal assessment of the association between pornography use and sexual satisfaction in adolescence. *The Journal of Sex Research*, 1:1-13.

- Olmstead, S. B., Negash, S., Pasley, K., & Fincham, F. D. (2013). Emerging adults' expectations for pornography use in the context of future committed romantic relationships: A qualitative study. *Archives of Sexual Behavior*, 42(4): 625–635.
- Patterson, R., & Pryce, J. (2012). Pornography, religion, and the happiness gap: Does pornography impact the actively religious differently? *Journal for the Scientific Study of Religion* 51(1): 79–89.
- Perry, S. L. (2015). Pornography consumption as a threat to religious socialization. *Sociology of Religion*, 76(4): 436–458.
- Perry, S. L. (2016). From bad to worse? Pornography consumption, spousal religiosity, gender, and marital quality. *Sociological Forum*, 31(2): 441–464.
- Perry, S. L., & Whitehead, A. L. (2018). Only bad for believers? Religion, pornography use, and sexual satisfaction among American men. *Journal of Sex Research*, 56(1):50-61.
- Perry, S.L. (2019). Is the link between pornography use and relational happiness really more about masturbation? results from two national surveys. *The Journal of Sex Research*, 11(1):1-13.
- Silberman, I.(2005).Religion as a Meaning System: Implications for the New Millennium. *Journal of Social Issues*, 61(4): 641-663.
- Szymanski, D. M., & Stewart-Richardson, D. N. (2014). Psychological, relational, and sexual correlates of pornography use on young adult heterosexual men in romantic relationships. *The Journal of Men's Studies*, 22(1): 64-82.
- Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72 (2): 271–324.
- Thomas, J. N. (2013). Outsourcing moral authority: The internal secularization of Evangelicals' anti-pornography narratives. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 52 (3): 457–475.
- Welch, M, Tittle, C., & Grasmick, H. (2006). Christian Religiosity, Self Control, and Social Conformity. *Social Forces*, 84(3):1605–1623.
- Worthington, E.L., Wade, N.G., Hight, T.L., Ripley, G.S., McCullough, M.E., Berry, J.T., O'Connor, L., Berry, J.W., Schmitt, M.M., Bursley, K.H. (2003). The Religious Commitment Inventory-10: Development, Refinement, and Validation of a Brief Scale for Research and Counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 50 (1): 84–96.
- Wright, P. J., Tokunaga, R.S., Kraus, A., Klann, E. (2017).Pornography consumption and satisfaction: A meta-analysis. *Human Communication Research*, 43(3): 315–343.